

1722: Özv. Puguay Péterné most Kovasovich Mihályné — a korai házasságok miatt az özvegyek névváltozásai még gyakoribbak, 1742: Bukayné kertje (503); 1764: Birjanacz /Didovatz/ Antal, 1774: Didovatz Antal szűrszabó mester — a ma is élő Dedovác iparoscsalád őse (437); — Néha azonban mosolyog is a szigorú adminisztráció, amikor a kézrekerülő személy közismert lehetett: 1722: Pochsina Mária özvegy, 1734: özv. Posina Nina, és végül 1737: Mina háza (438); 1712: Szedeczky Imre, lakó Horváth Kranecz Mihály, 1718: özv. Mária eladta Horváthné Juliának, 1722: özv. Crainiz Mihályné, most Nancsizné, 1727: Nancsics Tamás, 1737: Juliska özvegy, 1741: özv. Nancsics Tamásné — amikor megint szigorúbbak voltak a nevek lejegyzésében, 1748: Juliska özvegy — szívesebben fogta a toll ezt a nevet, 1749: Horváthné Julia (510—1).

Ilyen, névkutatóink számára roppant értékes adatokat meríthetünk MADAS JÓZSEF gazdag gyűjtéséből. Az eddigi — és félrevezető — szórványos adatok helyett az ezerszámra megmutatkozó, életet lehelő magánjogi aktusok adatai már a matematika törvényszerűségével bizonyítják azt, hogy ötvöződött össze jóban-rosszban egy volt soknyelvű város itt a Mecsek aljában a gazdasági-rokonsági érdekszálakon keresztül.

Pécs és közvetlen környékének helyneveihez is hasznos segítséget nyújt, amikor helynevekké kövült régi pécsi családneveket emel ki a feledésből: Szkókó, Frúvejsz, Danic stb. vezetéknév ma mind egy-egy helynévben élnek.

Kíváncsi lett volna — de még pótolható — az adatgyűjteményhez névmutató készítése, amely egyúttal a hazai családneveknek és keresztnévnek /névdivat/ páratlan adattára lenne.

Ismertetésünket azzal zárjuk, hogy kívánunk a magyar helytörténetírásnak még sok ilyen értékes munkát.

REUTER CAMILLO

SZABÓ T. ATTILA, Nép és nyelv. Válogatott tanulmányok és cikkek. IV. Bukarest, 1980. 676 lap.

SZABÓ T. ATTILA egész életműve szorosban kapcsolódik a magyar névtudományhoz. Ezt bizonyítja válogatott tanulmányainak és cikkeinek nemrég megjelent negyedik kötete is, amely szép számmal tartalmaz névtani témájú írásokat.

Két önálló fejezete is van ebben a kötetben a névtani vonatkozású tanulmányoknak. Az egyiknek a címe A név és az ember (64–165), a másiknak pedig A helynévkutatás módszere és gyakorlata (166–275). Mindkét fejezet külön-külön is önálló névtudományi értekezés-gyűjtemény lehetne, de még ezeken kívül is vannak névtani cikkek a többi fejezetben elrejtve. Több is akad a Népszerű nyelvészet című részben. Miről beszélnek a helynevek? (21–3), Hogyan alakultak ki személyneveink? (24–36) című tanulmányai nemcsak a tudományos ismeretterjesztés iskolapéldái, hanem a magyar nyelvészet felsőfokú oktatásában is kiválóan alkalmazható munkák. A Kalotaszegi mester- és foglalkozásnevek a XVII–XIX. századból (305–14), a Kalotaszeg régi népi fazekasságának történetéhez (315–8) s még ezeken kívül több cikk is tele van történeti személynévadattal. A Történeti néprajzi furcsaságok (341–61) címmel összefoglalt kisebb közlések pedig történeti helyneveket tartalmaznak szép számmal.

Térjünk azonban vissza a két fő névtani fejezethez! Címükből is látszik, hogy az első személynévi témájú tanulmányokat foglal magában. Találkozunk itt régi keresztnemek (Saul), családnevek (Györgydeák, Cosbuc) magyarázataival, de a fejezet fő súlyát két nagyobb tanulmány adja: A marosvásárhelyi személynévanyag beve-jellegű elemei a XVII. század első felében (73–101) és Elavult, halódó és élő kicsinyítő-becéző képzők a moldvai csángó nyelvjárásban (102–65). Ha ezekhez hozzávesszük ugyancsak SZABÓ T. ATTILÁnak a kolozsvári történeti becenevekről írott könyvét (NytudÉrt. 59. sz.), valamint a KRIZA-gyűjtötte erdélyi becenevek földolgozását (SZABÓ T. ATTILA: A Vadrózsák nyelvjárási anyaga. = ANTAL ÁRPÁD – FARAGÓ JÓZSEF – SZABÓ T. ATTILA, Kriza János. Kolozsvár, 1971. 187–206), teljes képünk alakul ki a magyar nyelvterület jelentős részét kitevő keleti felének történeti becézéséről. (Bár a másik felére is lennének ilyen kiváló földolgozásaink!)

A helynevekkel foglalkozó fejezet sokkal többértű. A közölt 14 tanulmányban van általános módszertani jellegű (Miért és hogyan gyűjtjük a helyneveket? 251–75), az egész magyar helynévadás történetére vonatkozó (A magyar helynévadás történetéhez. 210–2), eltűnt helységek neveit kutató (Eltűnt-e a középkori erdélyi Filesd? 178–83; Egy másik Filesd. 184–6; A középkori Fehér megye egy eltűnt települése: Lengyelkék. 187–9; Eltűnt település-e Barbátfalva? 190–6; stb.), név-

ípusvizsgáló (Az Isztambul-, illetőleg a Malomba-típusú helynévkölcsönzés kérdéséhez. 221—50; Az Amadéfalva > Madéfalva-féle névalakulás kora, 174—7) és számos helynévetimológiát tartalmazó (Lakság. 197—9; Ökörítő. 202—7; Ravaszlik. 208—9; stb.).

Természetesen mindenki tudja, hogy SZABÓ T. ATTILA Válogatott tanulmányainak és cikkeinek gyűjteménye sorozatában megjelenő kötetek nagyjából olyan munkákat tartalmaznak, amelyek már régen — általában alig hozzáférhető helyen, mint például Erdély, Erdélyi Iskola, Erdélyi Múzeum, Előre, Hargita Kalendárium stb. — megjelentek nyomtatásban. Sok azonban egészen átdolgozva, új adatokkal kiegészítve lát most újra napvilágot. Például A középkori Saul, Sál név és egyebek című tanulmány jegyzetében ezt olvashatjuk: „Az EM. XLVIII, 284. l-ján Saul, Sál címmel közzétett cikkek itt most jelentősen bővítve jelenik meg.” (650). Másik cikkhez ezt a megjegyzést fűzte hozzá a szerző: „Az itt újra megjelenő tanulmány az előző közlésbelihez viszonyítva jelentős számú adalékkal, a 8. ponttal bővített, stílusbeli simításokkal és szerkesztés-műszaki változtatásokkal módosított közlés.” (656.)

Az egész magyar nyelvtudomány, de különösen a névtan kutatói annak is örültek volna, ha változatlanul kapják kézbe ezeket a hallatlan értékű, máig időszerű és végtelenül tanulságos munkákat. Így viszont még nagyobb megbecsüléssel fogadjuk a töretlen munkakedvű tudós SZABÓ T. ATTILA tanulmányainak gazdag gyűjteményét.

HAJDÚ MIHÁLY

GEORGE R. STEWART, *American Given Names. Their Origin and History in the Context of the English Language.* New York. viii + 264 lap

Az Amerikai Egyesült Államok angol nyelvű lakosságának névhasználata nem egyezik meg mindenben Anglia lakóinak névviselésével. Különbségek már a névválasztásban, a névdivatban is vannak, s ezért hasznos és szükséges külön amerikai keresztnévstótár kiadása; jöhetnek már több ilyen megjelent, ez az új könyv földolgozásának módszerével és tartalmával is ad újat, eddig ismeretlent a névkutatóknak.

Rövid bevezetőjében (vii—viii) a szerző kifejti, miért használja a „given name” ’adott név’ terminus technicust. Leírja az amerikai névadási szokásokat, névhasználati szabályokat stb. Megállapítja, hogy a név-